

Problematika dluhů

NOVÁ VLNA ŠKOLY ZÁVISLOSTI

Baranův kolonialismus v Indii

- Baranova studie o Indii představuje klasické podání vývoje země - historickou zkušeností kolonialismu.
- Ekonomický dopad - v 18.stol. byla Indie jednou z nejvyspělejších zemí světa.
- Ekonomické podmínky Indie byly relativně vyspělé, indické metody výroby a průmyslové organizace - srovnatelné s ostatními částmi vyspělého světa.
- Avšak Británie měla vojenskou převahu - Británie porazila Indii, její zaostalost byla způsobena „propracovaným, bezohledným a systematickým rabováním Indie britským kapitálem od samého počátku britské nadvlády“ (Baran, 1957:144).

Baran

- ⦿ Na počátku 20.stol. si přivlastnil 10% indického domácího produktu a toto číslo je ještě podhodnocením odčerpávání indického bohatství, protože se vztahuje pouze na přímé transfery
- ⦿ nezahrnuje indické ztráty kvůli nevýhodným obchodním podmínkám vnucených Británií. Británie aplikovala ještě jinou strategii ničení Indie.

Baran

- Od pol. 18. stol nastal rozmach textilního průmyslu na britském venkově.
- Ve snaze rozšířit tuto industrializaci a ovládnout světové trhy
- představa, že je třeba zničit silnou konkurenci indického textilního průmyslu a najít trvalého dodavatele pro svůj bavlnářský průmysl a rozšířit své zámořské trhy.
- K těmto cílům Británii posloužily kolonie.

Baran

- Podle Barana (1957) britská správa systematicky ničila samotné základy indické společnosti, její obchodní politika zničila indická řemesla - chudinská předměstí.
- Koloniální nadvláda se opírá o nově vniklé elity, které přísahaly loajalitu velmoci a jejichž zájmy jsou úzce spjaty s dominující velmocí.

Baran

- Škola závislosti nazývá tuto novou třídu **‘klientskou sociální třídou’** a odhaluje, lokální vlastními pozemků jsou nejčastěji nabírání na posty do koloniální správy, protože obávají rolnických protestů a potřebují koloniální vládu, aby je mocensky podpořila.

Kulturní hegemonie

- ⦿ Pro usnadnění politické nadvlády Britové aplikovali vzdělávací politiku která měla Indý držet v nejhlubší formě barbarismu a nevědomosti.
- ⦿ „Vzdělávací systém vytvořený a spravovaný Brity byl namířen nikoli na podporu vědecké a průmyslové schopnosti Indů, ale na jejich potlačení.

Kulturní hegemonie

- Namísto napomáhání pochopení světa,Indové vzdělávání v psaní poznámek k archaickým obratům Angličanů 16. A 17.stol. a učili se nazpaměť osobní příběhy téměř neznámých vládců cizí země“ (Baran, 1957:145).

Dos Santos: Struktura závislosti

- Dos Santosův koncept závislosti poukazuje na základní problém, kterému čelí rozvíjející se země. Dos Santosova klasická a stále užívaná definice závislosti (Dos Santos, 1971:226) udává, že

Dos Santos

- vztah mezi dvěma nebo více zeměmi nabývá formy závislosti, pokud některé země (dominantní) mohou expandovat a být aktivními činiteli svého růstu [*self-starting*], zatímco jiné země (závislé) mohou expanze a růstu dosáhnout pouze jako odrazu této expanze a růstu v zemích dominantních“ .

Tři historické podoby závislosti

- ⦿ Koloniální závislost
- ⦿ Finančně industriální -
- ⦿ Technologicko industriální

Typy závislosti

- **Koloniální závislosti** dominantní země monopolizovala kontrolu nad půdou doly, a lidskými zdroji (otroky) stejně jako export surovin či zboží ze závislé země.

Typy závislosti

- ⦿ Na konci 19.stol. se však vynořil historicky nový typ závislosti – **finančně-průmyslová závislost**. Podobně jako v předcházejícím formě závislosti byla finančně-průmyslová opět zaměřena na vykořisťování surovin a zemědělských produktů ze závislých zemí, avšak kolonizované regiony byly strukturálně specializované na kultivaci určitých monokultur.

Dos Santos

- ⦿ Vedle těchto exportních sektorů byly ještě ekonomické aktivity, které byly závislé na exportu pro odbytiště svých produktů.
- ⦿ **podpůrný sektor**, který produkoval lidské zdroje pro exportní sektor v obdobích hospodářského růstu a absorboval nezaměstnanost v obdobích recese.

technologicko-průmyslová závislost

- ⦿ vznikl po druhé světové válce s postupem industrializace v některých rozvíjejících se zemích.
- ⦿ Dos Santos se domnívá, že existují strukturální omezení průmyslového rozvoje v méně rozvinutých zemích. Průmyslový rozvoj je totiž odvislý od exportního sektoru, protože pouze export může zajistit potřebnou zahraniční měnu na nákup pokročilých technologií pro průmyslový sektor.

Dos Santos

- ⦿ Příčiny deficitu: 1) monopolizovaný mezinárodní trh má sklon tlačit na snížení cen surovin a zvyšovat ceny za průmyslové výrobky.
- ⦿ Navíc jsou často suroviny nahrazovány syntetickými materiály, čímž se deficit zemí exportujících suroviny nadále zvyšuje.

Dos Santos

- ⦿ 2) Protože zahraniční kapitál kontroluje ekonomiku závislé země, vysoké zisky odplouvají z rozvíjející se země.
- ⦿ množství kapitálu opouštějící zemi je mnohem vyšší než objem kapitálu vstupující do rozvíjející se země.
- ⦿ A právě z důvodu zachování úrovně exportu jsou rozvíjející se země nuceni zachovat dosavadní strukturu vztahů a moci zkorumpované oligarchie

Dos Santos

- ③ 3) Výsledkem je, že zahraniční financování – ať už ve formě zahraničního kapitálu nebo pomoci – se stává nezbytné k pokrytí současného deficitu a financování dalšího rozvoje. Dos Santos - zahraničních investic je:
- ③ „financovat z větší části severo-americké investice, podporovat import, který konkuruje domácímu zboží a zavést technologie, které nejsou přizpůsobené potřebám rozvíjejících se zemí a investovat do sektorů, které z hlediska potřeb rozvíjející se země nejsou prioritní“ (1971:231).

Dos Santos

- Nerovný kapitalistický vývoj na mezinárodní úrovni je reprodukován interně na úrovni těchto států, kdy výrobní struktura méně rozvinutých zemí je rozpolcena mezi 'tradiční' agrární exportní sektor a 'moderní' sektor technologické a ekonomicko-finanční koncentrace.

Dos Santos

- ⦿ Kontextu lokálně levné pracovní síly v kombinaci s užíváním investičně náročných technologií vedlo k vytvoření velkých rozdílů v hladinách mezd.
- ⦿ Z marxistické perspektivy Dos Santos označuje tuto vysokou koncentraci příjmu za 'vysokou míru vykořisťování' (*superexploitace*) pracovní síly.

Dos Santos

- ⦿ Tato nerovná výroba vytvořila hranice růstu vnitřních trhů v rozvíjejících se zemích.
- ⦿ Růst trhu spotřebního zboží je omezován nízkou kupní silou obyvatel v produktivním věku a nízkým počtem pracovních míst vytvořených tímto investičně-náročným sektorem.
- ⦿ Navíc je růst trhů s kapitálovými statky limitován převodem zisků do zahraničí, který tak odčerpává část ekonomického nadbytku vytvářeného domácí ekonomikou.

- Přestože Amin neopomíjí rozdíly mezi periferními zeměmi, trvá na tom, že tyto země konvertují směrem k jednomu typickému modelu, charakterizovanému dominací agrárního kapitálu, kompradorů [obchodních zástupců], komerčního a centrálního kapitálu.
- A s dominací centrálního kapitálu nad systémem jako takovým, tento model značně limituje rozvoj v periferním národním kapitalismu.

Dos Santos

- ⦿ Průmyslový rozvoj se silně závislý na technologickém monopolu center.
- ⦿ Nadnárodní korporace neprodávají zařízení na zpracování surovin jako obyčejné zboží. Požadují platby za použití licence.
- ⦿ Proto rozvíjející se země musí vycházet vstříc zahraničním investicím, aby získali potřebné technologie a mohli užívat patentované suroviny.

Amin: přechod k perifernímu kapitalismu

- ⊙ Periferní kapitalismus je charakterizován *extroverzí* zaměřením směrem na export.
- ⊙ Amin uvádí, že : „extroverze nevzniká z nedostatečnosti domácích trhů, ale z vyšší produktivity center ve všech oblastech, což nutí periferii omezit se do role doplňkového dodavatele výrobků na výrobu produktů, ve kterých má periferie přirozenou výhodu: exotická zemědělská výroba a minerály“ (Amin, 1976:200).

Amin

- ⦿ Další formou zkreslení [distortion] je *hypertrofie* terciálního sektoru centra.
- ⦿ V centru hypertrofie terciálního sektoru odráží obtíže spojené s využitím přidané hodnoty v monopolním kapitalismu, takže více zdrojů musí být použito na marketing a účtování komodit.

Samir Amin

- Avšak hypertrofie terciálníhoho sektoru na periferii je převážně výsledkem kontradikcí inherentním perifernímu kapitalismu, jmenovitě stagnující industrializaci, narůstající nezaměstnanosti, zoufalé migrace z venkovských do městských oblastí apod.
- Podle Amina, tato hypertrofie neproduktivních aktivit brzdí kumulaci kapitálu periferních zemí

Amin

- ⦿ Keynesova teorie multiplikátoru investic nemůže být automaticky aplikována na periferní země. V centru multiplikátor pracuje v monopolním kapitalismu, ale na periferii, export výnosu/zisku zahraničního kapitálu ruší tento multiplikační efekt.

Samir Amin

- ⦿ Místo, aby z toho těžila periferie, export zahraničního zisku přesouvá multiplikační efekt z periferie do centra a slouží ke zrychlení rozvoje centra.
- ⦿ Amin varuje, že by výzkumníci neměly zaměřovat a hledat analogie rozvoje rozvíjejících se zemí v současnosti s nyní rozvinutými zeměmi na jejich tehdejší cestě k vyspělosti.

Znaky periferie

- 1) extrémní nerovnoměrnost rozložení produktivity na periferii, 2) rozdělení vlivem přizpůsobení orientace výroby na periferii potřebám centra, 3) ekonomická dominance centra,

- ⦿ Periferní kapitalismus není schopen dosáhnout **autonomního ekonomického růstu** bez zpochybnění dominance zahraničních monopolů a centrálního kapitalismu.

- ⦿ Zvláštní forma zaostalosti, kterou nabývají periferní formace závisí na
- ⦿ 1) povaze předkapitalistických formací, které předcházely současné,
- ⦿ 2) formu a období, ve kterých byly periferní země integrovány do světového kapitalistického systému.

Srovnání Modernizační školy a Školy ekonomické závislosti

- Obě perspektivy mají stejný
- 1) předmět vypovídání: třetí svět a jeho rozvoj a snaží se najít strategie jeho rozvoje
- způsob vypovídání: vysoká míra abstrakce, velké teorie zaměřené na nomologické vysvětlení trajektorie rozvoje
- dichotomické kódování vyprávění: modernizační škola pracuje na principu třídění náhledu – tradiční versus moderní; škola ekonomické závislosti pracuje s kódováním centrum versus periferie.

Rozdíly MS x DS

- ① 1) vychází z odlišných dynamizujících konfigurací: modernizační škola evolucionismus + funkcionalismus; změna možná postupnou ameliorací spíše než revolucí;
- ② rozvoj nápodobou – limity na vynalezení převratně nové cesty modernizace – stačí jít cestou prošlapanou evropskou zkušeností, výhodou je možnost zrychleného přesunu po této stezce – je možné se vyvarovat chyb, které kvůli metodě pokusu-omylu evropský prostor nebyl ušetřen.

Rozdíly MS x DS

- ⦿ Modernizace je přechodný stav, který předpokládá rychlou proměnu ze stavu tradičnosti do stavu modernity.
- ⦿ obě perspektivy čerpají ze zcela odlišných intelektuálních kořenů. Klasická modernizační perspektiva je silně ovlivněna evropskou evoluční teorií a americkou funkcionalistickou, perspektiva závislosti je silně ovlivněna radikálními neo-marxistickými teoriemi.

Rozdíly MS x DS

- ⦿ klasická modernizační teorie
- ⦿ zaostalosti pomocí **interních faktorů** a (tradiční kultura, nedostatek produktivního kapitálu a absence motivace k výkonu v zemích 3S).
- ⦿ Škola ekonomické závislosti nabízí externí vysvětlení: zdůrazňuje roli kolonialismu a nekolonialismu v utváření zaostalosti v zemích 3S.

- ⦿ Klasická modernizační škola spatřuje spojení a kontakty mezi třetím a Západním světem za prospěšné pro rozvíjející se země. Škola ekonomické závislosti však v nich spatřuje způsob vykořisťování rozvíjejících se zemí ve prospěch zemí rozvinutých.

- ⦿ Vzhledem k budoucímu vývoji je modernizační teorie optimistická.
- ⦿ S trochou trpělivosti, země Třetího světa dohoní Západní země a dojde k jejich modernizaci.
- ⦿ Vyhlídky školy ekonomické závislosti jsou pochmurné: pokud vykořisťovatelské vztahy zůstanou nezměněny, Třetí svět se stane více a více závislý na Západních zemích, umocňující jejich zaostalost.

- ⦿ K řešení problémů zaostalosti tedy Modernizační škola vybízí k **užším kontaktům**
- ⦿ zatímco Škola ekonomické závislosti vybízí k možná **co největší redukci vztahů periferie a centra,**
- ⦿ země 3S mohly dosáhnout autonomního a nezávislého rozvoje a domnívají se, že socialistická revoluce bude nutná k realizování tohoto cíle.

Autoři *MONTHLY REVIEW*

⋮

- ⊙ **Past dluhů Latinské Ameriky**
- ⊙ Chinwizu (1985), MacEwans (1986), Magdoff (1986), Pool a Stamos (1985), Sweezy a Magdoff (1984) všichni přispívali články o pasti dluhů v Latinské Americe do časopisu Školy závislosti *Monthly Review* v 80.letech.

Past dluhů

- Behem 80.let Latinsko-americké zem jako Brazílie, Mexiko, Venezuela, Chile uvízli v pasti dluhů. Dluh Brazílie, v 70.letech 4 miliardy US\$ narostl na astronomických 121 miliard dolarů v 1989.
- Z perspektivy Školy závislosti představuje problém zadluženosti rozvojových zemí intenzifikace finanční závislosti. Tento proces hrál hlavní roli ve vývoji Latinské Ameriky v 80.letech.

Landsberg: výrobní imperialismus ve Východní Asii

- Sledováním industrializace tažené vývozem Jižní Koreje, Tchajwan či Singaporu Landsberga (1979) napadlo, zda by bylo možné považovat tento způsob industrializace za vzorový pro třetí svět. Historický kontext

Landsberg: výrobní imperialismus ve Východní Asii

- ⦿ Jeho závěr je však opačný: poté, co prozkoumal historický kontext, povahu a původ této nové vlny industrializace, došel Landsberg k závěru,
- ⦿ že industrializace tažená vývozem představuje pouze nový formu imperialistické dominance a že tato cesta vede pouze k závislé industrializace namísto rozvoje hnaného vnitřními faktory.

- Nedostatek zahraniční měny byl také příčinou velkého zahraničního dluhu, což v důsledku jen prodlužuje zahraniční nadvládu. Následně tedy byla rozvíjejícím se zemím doporučována strategie industrializace vedená **náhradou dovozů** [*import-substituted industrialization (ISI)*].

Landsberg: výrobní imperialismus ve Východní Asii

- Náhradou za dovoz průmyslového zboží měla být jeho produkce v dané zemi a tímto způsobem také docíleno růstu domácí ekonomické produkce.

- ⦿ .Deficit obchodní bilance narůstal a ke konci 60.let bylo zjevné, že strategie ISI byla neúspěšným pokusem o vymanění se ze zaostalosti a místo prosperity přinesla nárůst příjmových nerovností, omezenou industrializaci, cizí nadvládu, velký deficit a dluhy.
- ⦿ Nově navrženou strategií byla industrializace tažená vývozem [*export-led industrialization*, (ELI)], jejímž cílem byl vývoz zboží na světové trhy.

Povaha ELI

- ⊙ Při zkoumání povahy a dopadů ELI Landsberg vyzoroval jisté podobnosti a proto země rozčlenil do dvou skupin.
- ⊙ **Země skupiny A – Mexiko, Argentina, Brazílie, Indie** – disponovaly rozsáhlým přírodním bohatstvím, poměrně rozsáhlou domácí průmyslovou základnou a zavedenou infrastrukturou.

ELI

- ⊙ **Země skupiny B – Singapur, Jižní Korea, Tchajwan** – měly malé domácí trhy, málo přírodního bohatství a na počátku 60.let nerozvinutou infrastrukturu.
- ⊙ Avšak tyto země se specializovaly na výrobu **netradičního zboží – elektroniku, strojírenství, oblečení**. Navíc se tyto země staly velmi úspěšnými exportéry, kteří předčily více rozvinuté země na světových trzích.

Landsberg: výrobní imperialismus ve Východní Asii

- Úspěch zemí skupiny B Landsberg vysvětluje povahou výroby v těchto zemích: mezinárodní sub-dodavatelství.
- ELI tak představuje novou fázi v mezinárodní dělbě práce, ve které výrobní aktivity jsou předšunuty z rozvinutých do rozvojových zemí.
-

Landsberg: výrobní imperialismus ve Východní Asii

- rozmach spotřebního trhu v rozvinutých zemích, kdy nadnárodní korporace soutěžily o získání co největšího podílu z těchto expandujících trhů.
- Získání sociálních jistot a výhod dělníků v rozvinutých zemích zdražilo pracovní sílu natolik, že firmy přesouvaly výrobu do jiných oblastí.

Snaha o efektivní národní státnost: díla institucionalistů

- Díla institucionálních ekonomů nabízí osobitý způsob uchopení otázek rozvoje. Vymezují se oproti myšlenkovému proudu, který pracuje s předpokladem, že trhy jsou výslednicí mnoha individuálních jednání.

Snaha o efektivní národní státnost: díla institucionalistů

- Institucionalisté pracují s premisou, že trhy jsou usazeny ve společnosti. Tento sociologizující ekonomický směr zdůrazňuje roli elit, které usilují o národní rozvoj. Původem americký směr však záhy přesunul své intelektuální těžiště do Evropy, zejména zásluhou švédského ekonoma Gunnara Mardala.

institucionalismus

- Myrdal upozorňuje, že země Třetího světa se snaží vyřešit ekonomické, sociální, politické a kulturní problémy zároveň.
- Zavedl také pojem kruhové kumulativní kauzality, která naznačuje, kterým směrem se budou změny ubírat.

Institucionalisté

- Historická situace, která napomohla rozvoji institucionální teorie nastala ke konci 50. a počátku 60. let s rozpadem koloniálních mocností.
- Na rozdíl od Modernizační školy nebyly institucionalisté hnáni strašákem rozšíření komunismu.

institucionalisté

- Jejich úsilím bylo vypracovat projekt přetavení dlouho vžitého koloniálního vztahu do podoby, kdy domácí elity oddané myšlence národního rozvoje dostanou k moci. Tento projekt pracoval s premisami:

Institucionalisté

- ① 1) reflexivní sociální vědy praktikované experty 'prvního světa'
- ② 2) nahrazení exekutivních elit domácími zástupci, kteří budou orientováni na sledování dohodnutých cílů
- ③ 3) zachování poměrně vysoké míry pomoci ze strany bývalého koloniálního státu

Nová vlna školy závislosti

- ⦿ Cardoso- metodologické otázky –
- ⦿ Tenze idiografický vs. Nomologický
- ⦿ Jak může výzkumník odhalit historickou jedinečnost určité situace závislosti?
- ⦿ V čem se určitý druh závislosti odlišuje od předchozích druhů závislosti?
- ⦿ Jaké jsou historické kořeny určitého typu závislosti?

Cardoso

- ⊙ Jak existující struktury závislost vytvářejí možnosti budoucího vývoje a transformace?
- ⊙ Zaostalost nikoli pouze výsledkem ekonomické závislosti
- ⊙ Cardoso – důraz na **vnitřní strukturu závislosti** – třídní boj, skupinový konflikt, politická hnutí.

Cardoso

- ⦿ Současný problém rozvoje se neomezuje na diskusi o náhradě dovozů (import substituted industrialization), dokonce ani na debatu o různých strategiích růstu ve smyslu importních-exportních politik, vnitřních –vnějších trhů či orientace ekonomiky.
- ⦿ Hlavní otázkou je lidové hnutí (people´s movement) a uvědomění si jejich zájmů.

Cardoso

- Důležité je toto hnutí, třídní boj, redefinování zájmů a politických aliancí, které udržují tyto struktury a zároveň otevírají možnosti její transformace.

Cardoso

- ⦿ Zdůrazňuje roli domácích konfliktů – vnitřních důvodů závislosti
- ⦿ **Spolupůsobení vnitřních a vnějších faktorů** – komplexní celek, jehož propojení je zakořeněno v souhře zájmů mezi lokální elitou a globální

Cardoso

- ⦿ Externí dominance je jeví jako vnitřní faktor skrze sociální praktiky lokálních skupin a tříd
- ⦿ Prosazují zahraniční (foreign) zájmy protože jsou v souladu s hodnotami a zájmy lokálních elit
- ⦿ **Internalizace externích zájmů**

cardoso

- ⊙ Klasická škola závislosti – zdůrazňování strukturální podmínění závislosti
- ⊙ Cardoso – dependency je proces s otevřeným koncem
- ⊙ Pokud jsou dány podobné struktury závislosti – existuje množství možností vývoje v závislosti na vnitřních politických aliancích a hnutích

Cardoso

- Pokud struktury závislosti určují rozsah oscilací, potom politický boj tříd, skupin a státu může tyto struktury obnovit nebo nahradit jinými, předem neurčenými
-

Cardoso

- ⦿ Na rozdíl od klasické školy závislosti, která předpovídá jednosměrná trend zaostalosti se Cardoso domnívá, že je možné mít
- ⦿ **Dependent associated development**
- ⦿ Mohou existovat více dynamické formy závislosti charakterizované kvazi-koloniální zaostalosti

Cardoso

- ⦿ Mnoho výchozích předpokladů klasické školy závislosti bylo modifikováno
- ⦿ Redukce investic do městských center na úkor venkovských oblastí

Table 7.1 Comparison of Old Dependency Studies and New Dependency Studies

	<i>Old Dependency Studies</i>	<i>New Dependency Studies</i>
Similarities		
focus of research	Third World development	same
level of analysis	national level	same
key concepts	core-periphery, dependency	same
policy implications	dependency harmful to development	same

Differences

methodology

high-level abstraction,
focus on general
pattern of dependency

historical-structural,
focus on concrete
situation of
dependency

key factors

emphasis on external:
unequal exchange,
colonialism

emphasis on internal:
class conflict, the state

nature of dependency

mostly an economic
phenomenon

NSH mostly a sociopolitical
phenomenon

dependency and
development

mutually exclusive:
lead only to
underdevelopment

can coexist:
associated-dependent
development

CARDOSO

-ASSOCIATED DEPENDENT DEVELOPMENT

- ⦿ 1964 – analýza situace po vojenském převratu
- ⦿ Otázka interpertace – jedná se pouze o 'reakcionářský' vojenský úřevrat nebo o nový politicko-ekonomický řád?
- ⦿ FURTADO – klasická škola závislosti – sociální stabilita – hlavní cíl vojenského režimu

FURTADO

- ⦿ Veškeré prostředky směřovaly k udržení sociální stability
- ⦿ Ekonomický model – redukce urbanisticko-industriální investic
- ⦿ Investice přesměrovány do venkovských oblastí
- ⦿ Politická strategie stagnace

Furtado

- ⦿ Z perspektiva klasické školy závislosti – nový režim nástroj agrární oligarchie
- ⦿ Bez ohledu na zájmy vojenského režimu.
- ⦿ Kritika této interpretace ze strany Cardosa

CARDOSO

- ⦿ MODEL PŘIDRUŽENĚ ZÁVISLÉHO ROZVOJE
- ⦿ Associated-dependent development
- ⦿ Nové aktivity vojenského režimu
- ⦿ - mezinárodní kapitalismus se začal více zajímat o možnost investování ve zpracovatelském průmyslu

Cardoso

- ⦿ Otevření se FDI
- ⦿ Národní buržoazie už nehraje hlavní roli v investicích
- ⦿ FDI – 73% kapitálového zboží
- ⦿ 78% zboží dlouhodobé spotřeby, 53% krátkodobé

Cardoso

- ⦿ Anti-populistické složky vojenského režimu – vojensko-technokratického sektoru
- ⦿ Modernizace, ale represivní v politické oblasti – ústup odborářského hnutí

Cardoso

- ⦿ Neztotožňuje se s názorem, že nadvláda zahraničního kapitálu automaticky vylučuje možnost rozvoje
- ⦿ Model přidruženě závislého rozvoje
- ⦿ Nová fáze – nástup nadnárodních korporací
- ⦿ Zájmy nadnárodních korporací jsou kompatibilní s vnitřní prosperitou závislých zemí

Associated dependent development

- ⦿ Tedy nepostrádá dynamismu
- ⦿ Regresivní profil příjmové distribuce – z ekonomického rozmachu neprofitují široké vrstvy obyvatelstva
- ⦿ Založen na spotřebě luxusního zboží a nikoli základních potřeb
- ⦿ Zahraniční zadluženost
- ⦿ Marginalizace širokých vrstev obyvatelstva

Cardoso

- ⦿ Studoval jak zaostalost tak rozvoj
- ⦿ Studium zahraniční dominance a domácí politické scény
- ⦿ Cíl: historicky specifické interakce mezi těmito aktéry – vytvořily dynamický rozvoj uvnitř strukturních omezení závislosti

Politická dynamika

- ⦿ 3 typy aktérů –
- ⦿ 1) byrokraticky-technokratický stát – vojenská
- ⦿ 2) nadnárodní korporace
- ⦿ 3) lokální buržoazie
- ⦿ - politická aliance

O'DONNELL - byrokraticko- autoritativní stát (BA)

- ⦿ Charakteristika BA státu
- ⦿ - dominance byrokratů – na pozice ve vládě se rekrutují z úspěšných byrokratických organizací
- ⦿ - politická exkluze – kontrola odborových hnutí
- ⦿ - ekonomická exkluze

O'DONNELL - BA stát

- ⦿ - depolitizace
- ⦿ - prohlubování závislého kapitalismu

O'DONNELL

- ⦿ Dynamika byrokraticko autoritativního státu
- ⦿ 1) počáteční fáze
- ⦿ Eliminace hrozby masových protestů
- ⦿ Vytvoření příznivého investičního prostředí k nalákání investorů
- ⦿ Boj proti lokální elitě – protesty proti elimizaci dotací a zrušení importních tarifů

2) Stádium konsolidace

- ⦿ Znovunastolení ekonomického růstu
- ⦿ Politika selektivního znovu-otevírání se národní buržoazii (lokálním elitám)
- ⦿ Triáda – BA stát, mezinárodní kapitál, lokální kapitál
- ⦿ BA může nárokovat zdání reprezentace obecných zájmů národa

- ⦿ Vzájemná nezbytnost – mezi BA státem a mezinárodním kapitálem
- ⦿ Proto role BA a národních elit je odlišná od role, kterou ji přisuzuje klasická škola závislosti
- ⦿ Cesty kolapsu BA?

O'Donnell

- ⦿ I. Kolaps- Argentina – 1968 opouštění peronismu – populistické strategie
- ⦿ Nepokoje, občanská společnost zaplavila a zničila stát
- ⦿ Postupné ztráta znaků BA státu
- ⦿ II. Renacionalizace BA státu
- ⦿ Kapacita přetavit se na demokratický stát

Peter Evans

- ⊙ Trojdohoda v Brazílii v 80.letech
- ⊙ 60.-70.léta – ekonomický růst 10% ročně
- ⊙ 1981 – ekonomická nejistota, propouštění, masové protesty
- ⊙ Důvody: vnější ekonomické prostředí
‘vnitřní kontradikce’ model trojdohody
‘triple alliance’

Evans

- ⦿ Development – def.
- ⦿ Kontra dependence
- ⦿ Trojdohoda – nadnárodní kapitál, lokální kapitál a podnikatelská frakce státního kapitalismu.
- ⦿ Tyto tři aktéři – výhodné participovat na dohodě.

NEOLIBERÁLNÍ PARADIGMA

- ⦿ Znovuoživení neoklasická ekonomie, neoliberalismus, monetarismus
- ⦿ USA, UK
- ⦿ Rakousko

Prezentace zpracována na základě příspěvku Marika Hildebrandová, M.: Limited Achievements of the Debt Relief Process in. [Daněk, P.](#), (ED) *Approaching the Other: The Four Projects of Western Domination*. Olomouc : Palacký University, 2008. 176 s. Monographs. ISBN 978-80-244-2046-2. [info](#)

PROBLEMATIKA DLUHŮ

Problematika dluhů

- ⦿ Tři nejdůležitější iniciativy spojené s odpouštěním dluhů
- ⦿ Structural Adjustment Programs SAPs – 80. léta
- ⦿ HIPCI – Heavily Indebted Poor Countries Initiatives 90.léta

NEOLIBERÁLNÍ PARADIGMA

- MDRI – Multilateral Debt Relief Initiatives – Summit v Gleneagles

Problematika dluhů

- ⦿ 1982 – Mexiko vyhlásilo neschopnost splácet dluhy
- ⦿ 70. léta – Pearson Report upozorňovala na problematiku
- ⦿ Problematika získala pozornost až při hrozbě západním bankám v 80. let

Vývoj problematiky dluhů

- ⦿ 60.léta- relativně dynamický růst 6,6% - 1967-73
- ⦿ WW Rostow všechny země mají potenciál k růstu
- ⦿ K udržení ekonomického růstu – zadlužování
- ⦿ Značné půjčky se tedy nezdály problémem

- ⦿ Peníze dostupné – proto nedostatečné monitorování plánů rozvoje
- ⦿ 70.let vysoké ceny komodit
- ⦿ Komerční půjčování . Nechtěli si půjčovat u MMF, SB – spojeno s podmínkami
- ⦿ 1975_79 – dluhová služba se ztrojnásobila

- ⦿ S nárůstem cen ropy – striktní monetární politiky na stabilizaci politiky
- ⦿ 80.léta – nová vlna protekcionismu
- ⦿ Klesající ceny komodit
- ⦿ 1980 – zisky z vývozu klesly o 47%, káva o 64%, cukru 77%

Problematika dluhů

- 1982 Mexiko
- Postižené Arabské státy, Sýrie, Jordán
- LA – 80.léta – Brazílie \$120miliard,
\$100miliard, \$70miliard, Venezuela
\$50miliard

Vývoj v 80. a 90. letech

- Problém likvidity - otázka monetární – vláda nemá dostatek zahraniční měny na splácení dluhů; možnost restrukturalizace dluhů
- Problém solventnosti – vláda nemá prostředky na splácení dluhů; jediné řešení – odpuštění dluhů

Problematika dluhů

- ⦿ Komerční banky interpretovaly problém jako problém likvidity
- ⦿ SB – poskytování financí pro konkrétní plány, MMF – pouze prostředky pro policy reforms, nikoli pro jednotlivé programy
- ⦿ SB limitována svým imperativem AAA ratingu, MMF neměl dostatek prostředků

1983-84

- ⦿ \$126 miliard 25 zemí -jiný splátkový kalendář
- ⦿ *Programme for Sustained Growth*
- ⦿ *US Secretary of Treasury*
- ⦿ Capital flow \$36 miliard na Jih \$22.5 miliard na Sever (1986)
- ⦿ *1986 Enhanced Adjustment Facility*
- ⦿ *1987 přejmenována na Enhanced Structural Adjustment Facility*

SAF a ESAF

- ⦿ Oprávnění čerpat z těchto programů – nutnost implementace reforem – SAPs
- ⦿ SAPs- **redukce vládních výdajů na zdraví,**
- ⦿ **vzdělání,**
- ⦿ **zaměstnanost,**
- ⦿ **dotace potravin,**

SAF, ESAF

- ⦿ devalvace měny,
- ⦿ podpora vývozu,
- ⦿ liberalizace obchodu,
- ⦿ privatizace,
- ⦿ deregulace

Washington Consensus

- 1989 Williamson
- Popis podmínek SAPs
- Management dluhů neúspěšný
- Podařilo se zabránit kolapsu mezinárodního finančního systému
- Počátek 90.let optimismus – do poloviny dekády krize překonána

Pol 90. let

- ⦿ Zaměření na sub-Saharskou Afriku
- ⦿ LA se zdála více méně stabilizovaná
- ⦿ Celkové zadlužení odpovídalo ročnímu HDP celého regionu - \$320miliard
- ⦿ LA zadluženost 60% HDP

HIPCI

- ⊙ HIPCI – Heavily Indebted Poor Countries Initiatives 1996, MMF+SB
- ⊙ Kondicionality
- ⊙ - decision point; completion point
- ⊙ Implementace reform, poté odpuštění části nebo celého dluhu
- ⊙ HIPC Trust – \$500 miliónů – 0,5 miliardy pomoci překrýt dluhovou službu, když země nesplácěla

HIPC II

- ⦿ ESAF změněno Poverty Reduction and Growth Facility
- ⦿ Země musela předložit
- ⦿ Poverty Reduction Strategy Papers
- ⦿ (podívat se na country strategy papers)
- ⦿ Decision point po třech letech stability, národního vlastnictví, a zapojení občanské společnosti

2008

- ⦿ 33 zemí dostávalo pomoc za základě HIPCI
- ⦿ 23 dosáhlo completion point
- ⦿ 10 benefitovalo z různé míry redukce zadluženosti

2005

- Celkový externí dluh rozvíjejících se zemí
- \$2,500 miliard = \$2,5 triliónů
- Dluhová služba roční \$511 miliard
- Sub-Saharan \$84 miliard 1980 na \$231 miliard 2003

- ⦿ Ústup jako priorita mezinárodní komunity
 -
- ⦿ Boj proti teroru
- ⦿ Summit v Gleneagles
- ⦿ MDRI Multilateral Debt Relief Initiative

1

SVETOVÁ BANKA

VZNIK

⦿ MMF

⦿ SB

27. 12. 1945

- Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj /IRBD/
- Medzinárodná asociácia pre rozvoj /IDA/
- Medzinárodná finančná korporácia /IFC/
- Multilaterálna agentúra pre investičné záruky /MIGA/
- Medzinárodné centrum pre riešenie investičných sporov /ICSID/

Důvody vzniku . . .

- ⊙ Jednotné pravidlá v medzinárodných menových vzťahoch –MMF
- ⊙ Zabrániť ďalším svetovým hospodárskym krízam /20-30 roky 20 stor./
- ⊙ Znižovať chudobu
/pôžičky vládam chudobných štátov a v období ekonomickej transformácie/

+

AKTUÁLNE CIELE: Oddĺženie
chudobných krajín, Zlepšit'
ekonomickú, sociálnu, zdravotnú
úroveň a úroveň ŽP ...

Ekonomika vs. Zdravie

Nigéria

Infikovaný komár – malária

300krát/rok

Boston

Ani jeden infikovaný komár

AFRIKA:

500 mil. prípadov malárie ROČNE

23 mil. nositeľov HIV

+ vojny, korupcia, ekonomické bezvládne

ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE

Robert Picciotto

Význam reštrukturalizácie SB:

1 miliarda

rok 1990

~~TRŽNÁ EKONOMIKA~~

viac ako 5 miliárd

rok 1995

Zmeny v SB

- ✓ Dozorná rada
- ✓ Obnovenie oddelenia pre hodnotenie operácií
- ✓ Výborová komisia pre rozvoj efektívnosti
- ✓ Skupina pre zisťovanie kvality
- ✓ Anti-korupčná jednotka
- ✓ Skupina pre služby krajinám

Vytvorenie systematického spojenia
dohľadu nad postupmi:

- ◎ Úroveň projektov,
- ◎ Stratégie pomoci krajinám

Výsledky zmien

Uspokojivé výsledky

66 %

75 %

Sú skutočne uspokojivé ???

34 %

25 %

Bruce Rich

Kritika reforiem **James D. Wolfensohn** /prezident SB/

- Kultúra schvaľovania pôžičiek
- Oslabenie kontroly kvality
- Ignorovanie neefektívnosti
- Kultúra korupcie
- Zlyhanie získavania výsledkov
- Bez osobnej zodpovednosti

Odklonenie prísunu peňazí pre porcie jedla najchudobnejším na tradičné bankové pôžičky ...

„Nezávislá“ Inšpekcia a jej Achilová päta

Kontrola implementácie projektov

Investigácie inšpekcie musí schváliť

VÝKONNÁ RADA BANKY

(rozvinuté a rozvojové krajiny)

Tvrdý lobbying

Príklady „pomoci“ banky

- ⊙ **Manažovanie prírodných zdrojov Randónie – Brazília**
 - ⊙ Vyradenie Inšpekcie – kontrola po 18 mesiacoch
- **Odlesňovanie pokračuje**
- **Legálne vytínanie dreva**
- **Usídľovanie v chránených oblastiach**
- **Malý rast v realizáciu udržateľného plánu zdravia**

© **Presídlenie obydlí – priehrada Itaparica
– India**

- \$ 63 000 / rodina

**INDIA a BRAZÍLIA – lobbying – proti
vyšetreniam ...**

**následne: Taliansko, Francúzsko, Belgicko,
Kórea**

za 52 % - 48 % proti

Korporačná prosperita alebo zmiernenie chudoby?

- Rast banky v oblasti IFC a MIGA na úkor IBRD

Podpora korporácii:

Coca-Cola plantáže, Kyrgyzstan a Azerbaidžan

Exxon-Mobil, Chevron and Petronas

ropné konštrukcie, Čad a Kamerun

Zlaté doly Indonézia, Papua Nová Guinea, ohavné dopady na ŽP

- ... Camino Real hotel – plážová oblasť Ixtapa (Mexico)
- ... 2 hotely, Inter-Continental, Zambia
- ... Marriott hotel, Miraflores (Lima) ... \$ 343 mil.
- ... Holandský pivovar, okolie Moskvy, Bukurešti ... \$ 29 mil.
- ... Expand Citibank, Turecko a Dom. Rep. ... \$ 75 mil.
- ... Expand ING a ABN Ampro groups, Turecko a Ekvádor...\$ 64mil.
- ... španielska banka, Uruguay a Peru... \$ 64,1 mil.
- ... Lloyd's Bank of London, filiálka Argentína ... \$ 13,9 mil.

**48 % poskytnutých záväzkov MIGA – Pomoc chudobe a ŽP
???**

MEXICO

↑ životná úroveň v '80 než 1996

1997 – garancia 4,7 miliardy v cudzích priamych investíciách

4 000 pracovných miest

???

1 pracovné miesto = \$ 1.175,000

Takto vytvárať pracovné miesta pre najchudobnejších z chudobných – stratégia bankrotu

Jeden z názorov B. Rich:

„Financovanie súkromného sektoru je zatláčaním banky od chudoby, uskutočňovania environmentálnej a sociálnej politiky. A to je ešte horšie, ako požičiavanie peňazí vládam“

podporuje:

- **spol. Kumtor** – ťažná spoločnosť
3 jedovaté úniky v období 2 rokov
(1 prípad: 2 tony Kyanidu do rieky Barksoon – jediný zdroj pitnej vody a zavlažovania v danej oblasti)
- **Priehrada PANGUE** – rieka Bio-Bio
na jej stavbu podala NGO´s sťažnosť „nezávislej“
Inšpekcii SB

INŠPEKCIA SB – nemá právomoc kontroly projektov súkr. sektora

Peniaze sa rozdeľujú a ľudia zomierajú...

Podiel 5 najchudobnejších krajín na globálnom príjme klesol z 2,3 % na 1,4 % za posledných 30 rokov...

V 33 krajinách klesla predpokladaná dĺžka života...

V čom je teda chyba, keď pomer úspechu projektov sa zvýšil zo 64 % na 72 %?

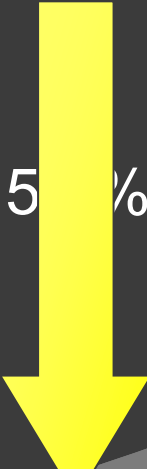
... hodnotenie ich aplikácie

Ešte percentá ...

● Úspešný výstup

V celkovom hodnotení má udržanie výsledkov po dobe zavádzania projektu hodnotu 5 zo 100 percent.

● Udržateľnosť:

SOC. SEKTOR	1994-97		25 %
	1998-99		20 %
ZDRAVIE A VÝŽIVA	1994-97		5 %
	1998-99		50 %
ENVIRONM. SEKTOR	1994-97	55 %	
	1998-99	50%	

Bruce Rich radí...

„... nebyť všetkým pre všetkých,
ale vybrať si priority...“

Korupčný škandál – Paul Wolfowitz

- 11 prezident SB a Shaha Rize

architekt US vojnovnej stratégie v Iraku

- Kariérny postup S.R.:

- Oddelenie pre blízky Východ /SB/,
\$ 60 000 ročne
- Ministerstvo zahraničných vecí /USA/,
\$ 194 000 ročne
- Foundation for the Future /medzinárodná/, neuvedený plat
******* no stále ju platila aj Svetová banka*******

"Veľmi oceňujem fakt, že sa Svetová banka ujala vedenia úlohy vykoreniť chudobu v afrických krajinách a vám, Paul Wolfowitz, ďakujem za vedenie Svetovej banky" /Bush/

"chce Wolfowitzovi poslať signál, že jeho rezignácia na funkciu by bola vítaným krokom pre posilnenie protikorupčnej politiky banky, ktorá by ju mohla poškodiť, ak by zostal vo funkcii" /Parlament EÚ/